

De Vlaamse Frontbeweging tegenover het militaire machtsapparaat in het jaar 1917.

Dr. Luc Vandeweyer

Jean-Jacques Becker stelde in zijn boek *1917 en Europe: l'année impossible*, (Brussel, 1997) vast dat in de dagboeken van militairen in geallieerde legers de aanvankelijke haat tegenover de Duitse agressor sterk afnam in de loop van 1916 en 1917. Door het grote aantal doden en gewonden vroegen veel frontsoldaten zich af of ze hun eigen generaals en politici niet moesten wantrouwen. Het waren zij die hun soldatenlevens vergooiden zonder enig resultaat te boeken en daarmee een zware hypotheek legden op de toekomst van ontelbare families. Interne conflicten laaiden dus op, aangevuurd door de oorlogsmoeheid en de toenemende wanhoop. De Paasopstad in Ierland en toenemende spanningen in 1916 in het Russische leger waren een teken aan de wand. Op 9 september 1916 werd de verspreiding van Russische revolutionaire publicaties verboden. De Belgische legerleiding vreesde besmetting.

Ook in het Belgische leger stellen wij die verschuiving vast. Naast oorlogsmoeheid is er wanhoop bij de Vlaamsgezinden onder de militairen omdat ze vrezen dat de Belgische elites niet bereid zullen zijn om in te gaan op de eisen van de Vlaamse beweging. De oorlog dreigde de Vlaamse verwezenlijkingen onherroepelijk terug te draaien.

Hendrik Borginon stuurde aan volksvertegenwoordiger Dr. Alfons Vandepierre op 18 oktober 1916 inlichtingen over taaltoestanden in het leger en daarbij noemde hij de regering: "dat kwakzalverskomiteit". Hij had geen hoop meer dat die nog ooit tot "een treffelijke hervorming" kon komen. De meerderheid van de ministers werd als Vlaams-vijandig beschouwd. Het feit dat koning Albert de regering had uitgebreid met socialistische en liberale excellenties speelde daarin een belangrijke rol omdat daarmee het gewicht van de francofonie vergrootte.

De Frontbeweging werd grotendeels gevormd door de aankomende kaders van de katholieke rechterzijde. De vooroorlogse katholieke regeringen hadden er voor gezorgd dat de eigen jongeren legerdienst konden doen zonder er nadelen van te ondervinden. Universitaire compagnies maakten de combinatie student-dienstplichtige mogelijk. Ook het feit dat onderwijzers, novicen en seminaristen enkel maar een cursus als brancardier moesten volgen. Maar in 1914 werden deze mensen wel degelijk opgeroepen en ditmaal moesten ze zich wél laten inschakelen in de eenheden en de militaire hiërarchie. Deze toevloed betekende een formidabele versterking van de katholieke aanwezigheid in de legerrangen. Dit wekte afkeer bij een groot deel van het traditionele beroepskader.

Daardoor werd dit leger de broedplaats van een beweging die er in slaagde om in de zomer van 1917 een eerste "open brief" te sturen naar de koning-opperbevelhebber Albert 1. De aanhef is veelzeggend: "Alleen in u, o koning, geloven wij nog". Er was dus sprake van een fundamentele vertrouwensbreuk. Omdat deze brief ook als pamflet werd verspreid, kwam de repressie snel op gang. Laat ons een tip van de sluier oplichten via het militair dossier van frontdokter en officier Jozef Verduyn. Na de eerste brief aan de koning werd hij aangepakt door de Militaire Veiligheidsdienst. Tijdens zijn ondervraging op 10 augustus gaf hij onomwonden toe dat hij Vlaamsgezind was maar dat hij niet had deelgenomen aan het opstellen van de brief aan de koning. Waarom Verduyn? Hij werd gezien als een barslecht officier want kreeg de opmerking "attitude devant la troupe: trop familière"; en hij lapte de

hiërarchische verplichtingen aan zijn laars. Hij deed bovendien aan discussies inzake “des sentiments linguistique”.

Daarbij werd door de ondervragers de band gelegd met Alveringen. We lezen in hun rapport: “Au cours de notre enquête, nous apprenons que le vicaire Verschaeve, Cyrille d’Alveringhem, possède une machine destinée à la polycopie et qu’il a fait des circulaires pour “heldenhulde”, avec cette machine. Il est probable que la “Lettre au Roi” y a été faite également.”

Hij werd tevens op het matje geroepen door zijn grote baas Lt.-gen. Mélis. Die zag in dat Verduyn geen alleenstaand geval was. Een behoorlijk brede groep van zijn kaderpersoneel deed hetzelfde. Hij stuurde de chef van de generale staf generaal Ruquoy op 24 augustus de waarschuwing dat zijn medisch personeel - brancardiers inbegrepen - voor 80% uit gemobiliseerde burgers bestond die nooit enige notie hadden opgedaan van wat militaire discipline betekende. Die mensen vonden dat ze hun intellectuele onafhankelijkheid en kritische ingesteldheid ook konden uitspreken terwijl ze in uniform stonden in een leger in oorlog. En zelfs meer. Een deel van hen vond de nood zo hoog dat ze de problemen niet alleen aan de koning-opperbevelhebber maar ook aan de buitenwereld mocht voorleggen.

Of Ruquoy daardoor gestimuleerd werd tot een beter begrip van de Vlaamse frontbeweging durven we bewijzen. Verduyn liet zich alvast niet intimideren. Hij beschuldigde de “autoriteiten” er van niet de noodzakelijke maatregelen genomen te hebben “pour sauver la patrie belge”. Door de nalatigheid van regering en legerleiding was het wegdrijven van Vlaamse soldaten van de Belgische eenheidsstaat mogelijk gemaakt. Hij voorspelde letterlijk: “on rentrerait, à la fin des hostilités, dans une Belgique divisée avec une armée divisée tant au point de vues linguistiques et social qu’au point de vue militaire”. Hij sloeg de nagel op de kop.

Daarbij moeten we ook kijken naar de francofonie in het leger. Uit het rapport van de Veiligheidsdienst voor de periode 25 december 1917 tot 25 januari 1918 leren we dat de Walen zeer ontevreden waren over “l’importance qu’on a donné aux exigences flamandes et des ennuis que ce revirement leur a occasionnés”. In het rapport van 25 augustus tot 25 september 1918 werd nogmaals gewezen op het toenemend ongenoegen over “les faveurs accordées aux flamands”.

Na die eerste brief aan de koning volgden nog een resem pamfletten en open brieven. Maar ook brieven die dienden om een ‘Vlaamse’ stem te laten weerklinken op het diplomatieke forum voor wanneer het ooit tot vredesonderhandelingen zou komen. De laatste stap – na het vredesverdrag - was de open brief aan de Volkenbond. Veel Vlamingen geloofden op dat ogenblik al niet meer dat de militaire hiërarchie en de ‘Belgische’ elite bereid zouden zijn om het pad naar een duurzame internationale vrede en naar pacificatie van de taaltegenstellingen op basis van gelijkwaardigheid van het Nederlands met het Frans in te slaan.

We zien dus in 1917 een aanmerkelijke versterking van de francofone en vrijzinnige machtsposities. Dit werd mogelijk gemaakt door koning-opperbevelhebber Albert die er van overtuigd was dat hij deze kringen rond zich moest scharen om te beletten dat ze naar Frankrijk zouden afdrijven en zo de neutraliteit, zijn troon en de Belgische staat in gevaar brengen. Daardoor kon en wilde hij niet tegemoet komen aan de Vlaamse taaleisen. Dit versterkte het radicaliseringsproces in de legerrangen. De Frontbeweging was daarvan een belangrijke uiting.